



Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2. Vtrum conueniat diuinæ naturæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

tura, potest subsistere in infinitis naturis, sed posse subsistere in infinitis naturis est subsistentia in infinita: igitur subsistentia, qua Verbum de facto substantiat humanam naturam, exigit infinitatem. Eadem enim est conditio eius, qua nunc subsistit in duabus, & qua subsisteret in infinitis.

¶ Præterea, Verbi personalitas in sua formali ratione claudit subsistentiam. ergo perfectionem simpliciter. ergo est infinita formaliter. Antecedens probatum est. Prima consequentia probatur. Primo, quia subsistentia non solum est perfectio, sed maxima perfectio; nullo namque diuino esset perfectum nisi subsistens. Secundo, ex definitione perfectionis simpliciter scilicet, quod in quo liber melior est ipsa, quam non ipsa, arguitur sic. In quolibet ente, ut sic, melior est subsistentia, quam quodlibet sibi impossibile. ergo est perfectio simpliciter. Tertia consequentia est eadem etiam apud Scotum: quoniam omnis perfectio simpliciter, est in Deo infinita formaliter. Ex dictis igitur si bene considerentur, fidelitas literæ tam in conclusione quam illius ratione apparet. nam ex hoc, quod persona diuina ex sua personalitatis perfectione, quam illius subsistentia penit, habet quod possit in pluribus naturis subsistere, manifeste habetur, quod quam illa perfectio sit infinita, proprium erit diuina persone ob eius infinitatem, quod in ea fiat concursus naturarum, secundum subsistentiam. Et per hoc solutio vtriusque questionis apparet.

¶ Nec ex his sequitur, ut Scotus ibidem q. 5. conatur deducere, diuinam naturam esse per se primo terminum vnionis, propterea quia infinitas primo est natura, quoniam infinitas Dei, ut est natura, dat perfectionem infinitam in essendo & in cauendo. ut autem est personæ, dat perfectionem infinitam in terminando. Quo fit, ut quia terminare naturam assumptam, nullam causalitatem dicit, consequenter infinitas in terminando, nullam causalitatem det, & tamen constat, quod exigatur ad hoc, quod vna persona subsistat in infinitis naturis, si essent. Quando ergo obijcit Scotus, quod contentia virtualis in termino, que æquiualeat potest tot personis, pertinet ad dependentiam inter causam, & causatum ut sic, simpliciter negandum est, & dicendum est, quod quia terminare naturam alie nam subsistendo in illa ex infinitate personæ, non in cauendo sed in terminando prouenit, ideoque vocatur quasi contentia virtualis personalitatum in persona diuina, non spectat ad dependentiam causæ, & causati, ut sic: sed ad dependentiam personæ finitæ in terminando ad personam infinitam in terminando. Et quia hoc conuenit cuilibet diuinæ personæ ratione suæ propriæ personalitatis: ideo, ut infra patebit, propria personalitas Verbi, scilicet filiatio, est de facto per se primo terminus incarnationis.

¶ In eodem primo articulo in responsione ad tertium, aduerte, ut caute verbum denominationis intelligas, quum legis, quod natura humana non constituit diuinam personam simpliciter, sed constituit eam, secundum quod denominatur a tali natura. Non enim sumitur hic denominatio pro quacunque denominatione, quum denominentur aliqua ab extrinseco, ut Sortes dicitur locutus aut vestitus, aliqua ab accidente, ut Sortes dicitur albus, & aliqua a substantia, ut Sortes dicitur animatus, vel corporeus: sed sumitur pro denominatione substantiæ: neque restringitur hic denominatio ad denominationem in antepredicamentis definitam: quamuis & de illa litera hæc verificetur, de denominatione substantiæ loquendo. Nam persona filii Dei est vere persona humana: & in quantum est persona humana, constituitur per naturam humanam, ita quod

persona predicari. Vnde non est contra rationem personæ sic coitari, ut subsistat in pluribus naturis: quia est in personam creatam possunt plures nature concurrere accidentaliter: sicut in persona vnus hominis inuenitur quantitas, & qualitas. Hoc autem est proprium diuinæ personæ, propter eius infinitatem, ut fiat in ea concursus naturarum, non quidem accidentaliter, sed secundum subsistentiam.

AD TERTIUM dicendum, quod sicut supra dictum est, natura humana non constituit personam diuinam simpliciter: sed constituit eam secundum, quod denominatur a tali natura. Non enim ex natura humana habet filius Dei, quod sit simpliciter, cum fuerit ab æterno: sed solum, quod sit homo: sed secundum naturam diuinam constituitur persona diuina simpli-

natura humana in Christo non constituit filij Dei personam, quatenus est persona, sed quatenus est persona humana. Et hoc intendit litera, quoniam ly humana, denominatione substantialem a natura hominis importat. Et quoniam filij Dei persona sic facta est persona humana, ut ipse filius Dei vere sit homo: ideo dixi, quod, denominatio ista non sic restringitur, quum verificetur etiam substantialis vnio: quia persona siquidem verbi ita est humana, quod est etiam homo vnio: cui te quis hominibus. Tanta est autem excellentia incarnationis, ut non possit vnica via aut ratione dici, sed oportet multis viis ac modis mysterium illius cognitione qualetumque inuestigare: & ideo nunc per denominationem, nunc per vnio: nunc incedimus.

citer. Vnde persona diuina non dicitur assumere diuinam naturam, sed humanam.

ARTICVLVS II.

Vtrum diuine nature conueniat assumere.

AD SECVNDVM sic procedit. Vt, quod natura diuinæ non conueniat assumere: quia, sicut dictum est, natura diuina non sumpsit ad se humanam naturam, quia non est facta vnio in natura, sed in persona: sicut supra dictum est. Ergo natura diuinæ non competit assumere naturam humanam.

¶ 2. Præterea. Natura diuina eorum est tribus personis. Si ergo natura conueniat assumere, sequitur, quod conueniat tribus personis. Et ita Pater assumpsit naturam

per modum nature et intum, ut significatur nomine Deitatis. sed etiam, ut sumitur per modum subsistentis in natura, ut sic, ut significatur nomine Dei seu Dei huius: ita quod appellatione nature diuinæ venit hoc in loco non solum deitas, sed Deus, & Deus hic. Nec hoc ego somnio, sed ex responsione ad tertium clare habeo, ut ibi declarabitur, & nunc supponatur, ita quod natura diuina sumitur hic, ut distinguitur contra personam simpliciter, hoc est secundum completam rationem personæ.

¶ 1. Conueniat sumitur non de possibili, sed de facto: qui an natura possit assumere, in sequenti tractabitur articulo: sed an de facto verum sit, quod deitas, Deus, hic Deus assumptus naturam, queritur, ut patet ex responsione ad finem, ubi dicitur, quod assumere conuenit nature diuinæ ratione personæ verbi.

¶ 2. Ly assumere, vnio: sumitur, ut 1. terminatur ad vnionem personalem verbi, qualis descripta iam in antecedentibus est, ut ex responsione ad secundum iam allegata patet.

¶ Rursum aduerte, quod quum dicitur hic, an natura diuinæ conueniat assumere intentio quoniam est, an sic conueniat, quod possit vere dici, quod natura diuina assumpsit naturam humanam. Et in hoc clauditur, an natura diuinæ conueniat assumere, ut quod assumpit, ita quod sufficit questioni dicere, quod natura diuina est, quia seu quo facta est assuptio: sed inquirimus an sit quod, seu quod assumpit natura humanam. Hæc de titulo.

¶ In corp. artic. vnica est conclusio principalis. Nature conuenit secundario assumere naturam. Probatur. Assumere est principium, & terminus assumptionis: sed natura diuina est in se principium, & non finis, sed ratione personæ est terminus assumptionis: ergo natura diuina est secundario assumens. I. ad sui personam. Maior probatur ex eo, quod in verbo assumptionis importatur vtrumque, principium, & terminus assumptionis esse idem. Minor quo ad primam partem probatur: quia virtute nature diuinæ assumptio facta est, quo ad tecundam vero, quia esse terminum assumptionis, conuenit primo personæ, ut patet ex præcedenti articulo. Vbi quia est dictum est, quod persona est etiam principium assumptionis, ut quod, ideo hic repetitur, quod propriissime, & additur, quod primo conuenit personæ assumere. Secunda autem conclusio adiuncta propter clarificanda similia est, quod natura diuina per hunc modum, scilicet secundario est incarnata: quia scilicet carnem ad sui personam assumpsit.

¶ In responsione ad finem, quo ad omnes eius partes, nota pro sequenti articulo. Tria enim hic dicuntur, primum est de coitate conuenientium nature diuinæ in se, ut distinguitur contra personam. Secundum de assumere, quod de facto est

q. 2. art. 1.

3. dis. 1. cap. 2. pri. & ca. 10. 3.

Art. 1.

cap. 1. pri. & ca. 10. 3.

Super Questionis 3. articulum 2.

In art. 2. nota oes tres terminos: nam ly natura diuina, in hoc articulo sumitur, non vt u-

continent ratione verbi. Tertium de illa subiuncta causal, scilicet: & ideo illi soli personae conuenit. Ad haec enim in sequenti articulo recurrit erit.

In responsione ad tertium eiusdem secundi articuli, aduerte quod quia argumentum ad hoc tendebat, quod natura diuina non conueniebat assumere et vt principio assumptionis, hoc est, vt principio, quod assumere dicitur, quia natura habet rationem principii, vt quo, no vt quod & Auctor in tendit quod natura diuina conueniat assumere in ratione principii non solum quo, sed quod: ideo in hac responsione dicitur, sicut quo ad esse, idem est in Deo quo & quod, ita quo ad agere. Et ideo natura diuina est quod Deus agit assumptionem, & quod agit illam: quia est ipse

Deus agens, quod nihil aliud est, quam dicere, quia deitas haec est hic Deus: haec enim sunt abstracta, & concreta naturae diuinae singulariter significata. Vbi clare videre potes bene expositum fuisse titulum articuli. Habes quoque hinc sensum dictorum in corpore articuli de termino assumptionis, quum dicitur quod natura diuina non conuenit esse assumptionis terminum secundum se, sed ratione personae. Nam hinc patet, & ex responsione ad secundum, quod appellatio personae hic intelligitur sola persona simpliciter, & perfecte habens rationem personae, vt est verbum Dei, & appellatione naturae intelligitur, tam natura in abstracto, quam in concreto; tam deitas, quam Deus, tam haec deitas, quam hic Deus. Habes enim hinc, quod ipse seu hic Deus, conuenit ad assumere, vt principium, quod, & non, vt terminus, habes ex responsione ad secundum, quod ideo solum personae conuenit assumere, vt terminus: quia esse terminum assumptionis conuenit deitati ratione personae verbi. Quod clarius restat igitur indubitata apud auctorem conclusio, quod per se primo terminus assumptionis in mysterio incarnationis est persona Verbi, vt sic, vt distinguitur contra naturam, & indiuiduum naturae, & alias personas, hoc est, est verbum, vt distinguitur a deitate haec, & hoc Deo, & Patre, & Spiritu sancto.

Quaestio non dissimulanda ex Duran in 3. sent. dist. 1. q. 2. occurrit, probante quod persona diuina conuenit primo ratione essentiae diuinae assumere terminatiue, ita quod ad vnionem personalem verbi cum natura humana non consequitur: sed praerogative vnio naturae diuinae est natura humana. Praemittit autem suppositionem vniam, scilicet subsistere in diuinis, est vnium, & absolutum, ac per hoc competit omnibus personis diuinis ratione essentiae, sicut cetera essentialia. Hanc autem suppositionem probat dupliciter. Primo ratione, quia persona diuina, per aliud formaliter est subsistens, & per aliud formaliter est suppositum: quia per essentiam, & non per proprietatem re latiuam est subsistens: & per proprietatem re latiuam est suppositum: quia subsistere dicitur esse se perfecte modum essendi: perfecte autem modus essendi est in se existere non ad aliud esse: essentia autem facit formaliter in se existere, proprietates autem re latiuas ad aliud esse: igitur subsistere in diuinis est per essentiam, & non per proprietatem re latiuam. Secundo auctoritate Augusti in 7. de Trin. Omnis res ad seipsam subsistit, quanto magis Deus? Probari quoque potest tertio ad hominem, scilicet ad S. Thomam, quia apud ipsum in q. 9. art. 5. ad 3. essentia diuina non habet subsistere a proprietatibus personalibus, sed e contra proprietates personales habent, quod subsistant ab essentia diuina. Haec igitur suppositione scilicet probat Duran. Intentionem sic. Persona diuina per illud, quo subsistit, primo terminat dependentiam naturae assumptionis: ergo ratione essentiae diuinae primo terminat. Antecedens est per se notum. Consequencia autem ex suppositione probata patet: quia per essentiam diuinam, & non per proprietatem personalem subsistit. Et sic patet, quod terminare assumptionem, & vnionem primo conuenit naturae diuinae. Et directe sunt haec contra doctrinam praesentis articuli, vbi expresse dicitur, quod esse terminum assumptionis non conuenit naturae diuinae secundum se, sed ratione personae.

A Ad hanc quaestionem sic procedendum est, quod primo ostendendum est, quod subsistere in diuinis est essentiale & persona le sicut res: ita quod sicut tam essentia quam persona quaelibet est seipsam formaliter res, & simul non quatuor, sed tres res vnica, ita tam essentia, quam persona quaelibet est secundum seipsam formaliter subsistens, & simul non sunt quatuor, sed tres subsistentiae. Deinde ad quaesitum deueniendum est. Ad euentiam autem primi non est procedendum & significatione subsistentiae, quam iste vel ille assignat: sed ex his, quae ab omnibus acceptantur. Et propterea, hinc inchoandum est, quod infra latitudinem substantiarum semper per se huc intelligendo, differentia manifesta inuenitur inter naturam etiam singularem, &

substantiam in natura, in hoc, quod ratio naturae etiam huius est pura ratio naturae singularis: ratio vero subsistentis in natura est ratio habens naturam illam, quod sub alijs verbis dicitur, natura est, vt quo, subsistens est, vt quod. Manifestatur differentia haec inductiue in hac humanitate, & hoc homine, haec deitate, & hoc Deo, &c. Probaturque sic esse in re ex ipso incarnationis mysterio: in quo fatemur inueniri hanc humanitatem sine hoc homine proprio illi humanitati: quoniam non est ibi hic homo, nisi filius Dei. Ex hoc enim, quod huic humanitati nihil deest, nisi propria subsistentia, & nisi proprium subsistens in hac humanitate, & constat quod non deest, nisi proprium habens illam humanitatem. manifeste patet quod ratio subsistentis in natura, & ratio habens naturam, vna & eadem est. Inter substantiam autem diuinam, & creatas haec est in proposito differentia, quod in creatis vnica tantum ratione, vnica tantum modo inuenitur habens naturam, scilicet vt hypostasis seu, vt prima substantia, quoniam in creaturis non est differentia inter indiuiduum naturae, & primam substantiam seu hypostasim. Ad Deo autem inuenitur duplici ratione, & modo habens naturam, scilicet habens naturam communiter, vt hic Deus: & habens naturam incommunicabiliter, vt patet: ac per hoc inuenitur subsistens in natura communiter, vt hic Deus: & subsistens in natura incommunicabiliter, vt quaelibet diuina persona. Constat enim, quod hic Deus, vt sic, subsistit essentialiter, tam Pater autem, quam Filius, & quam Spiritus sanctus, vt sic, subsistit personaliter: hic Deus subsistit formaliter deitate. Filius autem subsistit formaliter sua personalitate, quae est ipsa filiatio. Alia ergo est ratio subsistendi huic Deo: & alia filio, sicut alia est ratio deitatis, & personalitatis, & similiter alius est modus subsistendi, quo hic Deus subsistit quoniam subsistit essentialiter, & communiter: & quo filius subsistit, quoniam subsistit personaliter, & incommunicabiliter.

B SED CONTRA est, quod Angu. in lib. de Fide ad Pet. 1. Illa natura quae semper genita manet ex Patre, id est, quae est per generationem aeternam accepta a Patre, naturam nostram a matre sine peccato suscepit.

RESPON. Dicens, quod sicut dictum est, in verbo assumptionis

nis duo significantur, scilicet principium actionis, & terminus eius. Esse autem assumptio nis principium, conuenit naturae diuinae secundum seipsam: quia eius virtute assumptio facta est: sed esse terminum assumptionis non conuenit naturae diuinae secundum seipsam, sed ratione personae, in qua consideratur. Et ideo primo quidem, & propriissime persona dicitur assumere: secundario autem potest dici, quod et natura assumpsit naturam ad sui personam. Et secundum etiam huc modum de natura incarnata,

C Hic dicitur, quod ratio naturae etiam huius est pura ratio naturae singularis: ratio vero subsistentis in natura est ratio habens naturam illam, quod sub alijs verbis dicitur, natura est, vt quo, subsistens est, vt quod. Manifestatur differentia haec inductiue in hac humanitate, & hoc homine, haec deitate, & hoc Deo, &c. Probaturque sic esse in re ex ipso incarnationis mysterio: in quo fatemur inueniri hanc humanitatem sine hoc homine proprio illi humanitati: quoniam non est ibi hic homo, nisi filius Dei. Ex hoc enim, quod huic humanitati nihil deest, nisi propria subsistentia, & nisi proprium subsistens in hac humanitate, & constat quod non deest, nisi proprium habens illam humanitatem. manifeste patet quod ratio subsistentis in natura, & ratio habens naturam, vna & eadem est. Inter substantiam autem diuinam, & creatas haec est in proposito differentia, quod in creatis vnica tantum ratione, vnica tantum modo inuenitur habens naturam, scilicet vt hypostasis seu, vt prima substantia, quoniam in creaturis non est differentia inter indiuiduum naturae, & primam substantiam seu hypostasim. Ad Deo autem inuenitur duplici ratione, & modo habens naturam, scilicet habens naturam communiter, vt hic Deus: & habens naturam incommunicabiliter, vt patet: ac per hoc inuenitur subsistens in natura communiter, vt hic Deus: & subsistens in natura incommunicabiliter, vt quaelibet diuina persona. Constat enim, quod hic Deus, vt sic, subsistit essentialiter, tam Pater autem, quam Filius, & quam Spiritus sanctus, vt sic, subsistit personaliter: hic Deus subsistit formaliter deitate. Filius autem subsistit formaliter sua personalitate, quae est ipsa filiatio. Alia ergo est ratio subsistendi huic Deo: & alia filio, sicut alia est ratio deitatis, & personalitatis, & similiter alius est modus subsistendi, quo hic Deus subsistit quoniam subsistit essentialiter, & communiter: & quo filius subsistit, quoniam subsistit personaliter, & incommunicabiliter.

D Et ne quis me putet noua cedere, probatur ratione, & auctoritate, subsistere esse etiam personale in diuinis, & esse formaliter magis personale, quam essentiale: quamuis radicaliter sit essentialiter. Probantur singula. Quod subsistere sit personale, patet sic. Personalitas diuina est formaliter personale. ergo subsistentia. Tene sequela alicuius personalitas non constitueret personam, sed re latiuum tantum: si enim paternitas non constituit ipsum quasi subiectum relationis paternae, constat quod non constituit personam Patris, & si constituit personam Patris, constituit quasi subiectum paternae relationis: ipsum autem quasi subiectum paternae relationis constat esse substantiam indiuiduam, subsistentiam, hypostasim. Idem est ergo dicere, quod subsistentia non est personalis, & dicere quod personalitas non est personalis, quum personalitas subsistentia sit: quia constituit personam est constituit substantiam indiuiduam in natura intellectuali. Et confirmatur: quia etiam fingendi data licentia impossibile est intelligere substantiam indiuiduam in natura intellectuali, & non intelligere subsistens in natura intellectuali. Constat autem luce clarius, quod ly Substantia indiuidua, loco cuius ponimus subsistens, importat, formaliter personalitatem: claudit ergo personalitas in se formaliter

E Et ne quis me putet noua cedere, probatur ratione, & auctoritate, subsistere esse etiam personale in diuinis, & esse formaliter magis personale, quam essentiale: quamuis radicaliter sit essentialiter. Probantur singula. Quod subsistere sit personale, patet sic. Personalitas diuina est formaliter personale. ergo subsistentia. Tene sequela alicuius personalitas non constitueret personam, sed re latiuum tantum: si enim paternitas non constituit ipsum quasi subiectum relationis paternae, constat quod non constituit personam Patris, & si constituit personam Patris, constituit quasi subiectum paternae relationis: ipsum autem quasi subiectum paternae relationis constat esse substantiam indiuiduam, subsistentiam, hypostasim. Idem est ergo dicere, quod subsistentia non est personalis, & dicere quod personalitas non est personalis, quum personalitas subsistentia sit: quia constituit personam est constituit substantiam indiuiduam in natura intellectuali. Et confirmatur: quia etiam fingendi data licentia impossibile est intelligere substantiam indiuiduam in natura intellectuali, & non intelligere subsistens in natura intellectuali. Constat autem luce clarius, quod ly Substantia indiuidua, loco cuius ponimus subsistens, importat, formaliter personalitatem: claudit ergo personalitas in se formaliter

Tertia S. Thomae. C 4 sub-

substantiam, nec oppositum est intelligibile. Et confirmatur: quia nisi esset Trinitas substantiarum, non esset Trinitas personarum: sed esset sola Trinitas relationum, ut sic, hoc est secundum esse, & non secundum personalitates quod a fidei doctrina alienum est, confitente quod alia est persona Patris, alia Filij, alia Spiritus sancti.

Li. 3. orth. fid. c. 6. ad fi.

Athanas. in symbo. suo fidei. Cyril. in cō. ci. Chalac. i. post epi. Cyril. ad Ioan. epi. Antioch.

Auctoritas ad hoc Auctoris est in prima parte, quaestione quadragesima, ubi dicitur artic. 3. in corp. proprietates personales non intelliguntur aduenire hypostasis diuinae quasi formae subiecto praexistenti, sed feruntur secundum ipsas hypostases: & in responsione ad secundum dicit, paternitate non solum est Pater, sed quod seu hypostasis. Quid clarior? Et in quaestione nona, de potestate Dei, articulo quarto dicit, persona diuina formaliter significatur distinctum subsistens in natura diuina.

Quod autem substantia magis sit formaliter personale, quam essentialiter, ex duobus patet, primo, quia persona in communi in formaliter suo significato includit subsistens, ut Auctor expresse dicit in dicto articulo dista. quasi. de potentia Dei, & patet ex definitione Boetii, quia in recto significat substantiam indiuiduam, hoc est substantiam primam, quam constat esse subsistens. Secundo, ex eo, quod subsistens in natura diuina, ut subsistens, habet rationem personae, quamuis incomplete ex eo namque quod etiam in natura diuina subsistens, quamuis communitur: induit quandam rationem personae appropinquando ad rationem personae, & habendo rationem personae incomplete, signum habetur, quod subsistere, quod habere rationem subsistentis magis conuenit formaliter personae, quam naturae, magis ergo est formaliter personale, quam essentialiter. Notanter autem dixi formaliter: quia radicaliter constat diuinam essentiam habere primo rationem subsistentis: ita quod si sic loqui licet personae diuinae mendicant substantiam ab essentia, & non e contra. Et secundum hoc saluatur differentia inter Deum, & creaturas, quod in creaturis natura mendicat subsistere ab hypostasi: non enim subsistit haec humanitas nisi per hypostasim: in diuinis vero deitas seipsa subsistit. Et ideo paternitas constituit hypostasim paternam, quia est eadem deitati: ita quod ex deitate habet quasi originaliter seu radicaliter, ex ipsa autem formaliter, quod subsistat, quod constituat hypostasim, quod est constituere subsistens hypostaticae.

Ex his autem patet, quid dicendum ad Durandum, quod suppositio, si quodammodo est vera, & quodammodo falsa: quoniam subsistere non uno modo dicitur, sed essentialiter vel personaliter: & si referatur ad subsistere essentialiter, vera est: si autem ad personale, falsa est: sunt enim in diuinis tres substantiae personales, sicut tres primae substantiae, sicut tres personae.

Ad rationem autem Durandi dicitur distinguendo, quod persona diuina per aliud est subsistens essentialiter, quia per essentiam & per aliud suppositum, quia per proprietatem personalem, sed per hoc idem, & subsistens personaliter, subsistit enim in persona, & essentialiter, quia est hic Deus, & personaliter, quia est haec persona. Et quum dicitur, subsistere dicit esse secundum perfectissimum modum essendi, transeat, sed non valet, ergo non est per relationem diuinam, in quantum est forma personalis, sed bene valet, ergo non est per eam, in quantum est relatio, & similiter valet, ergo non per ad aliud se habere ut sic, cum quo stat, quod sit per ad aliud se habere, ut est forma hypostatica: similiter nihil obstat quod subsistatur, sed perfectissimus modus essendi est in se, non ad aliud, conceditur siquidem totum formaliter loquendo. Et dicitur, quod subsistere non dicitur

modum essendi ad aliud, formaliter loquendo: cum quo stat, quod dicitur modum essendi constitutum per ad aliud, non in quantum ad aliud, sed in quantum est forma hypostatica, ut latius in commentarijs primae partis tractatum est.

Ad auctoritatem Augustini dicitur, quod sicut substantia indiuidua, formaliter loquendo, non est ad aliud, sed ad se, & similiter persona non est ad aliud, sed ad se (nullus enim est persona aut substantia indiuidua ad aliud) ita subsistens est ad se, & non ad aliud. Et hoc solum in eodem Augustinus, ut patet ex discursu ipsius ex communibus Deo & creaturis. Et hoc est verissimum, ut patet exercendo haec: nulla enim res dicitur substantia indiuidua, aut hypostasis aut persona, aut subsistens, ad aliud. Sed sicut cum his stat, quod gratia materiae, substantia indiuidua, & hypostasis, & persona in diuinis significat relationem non ad aliud, sed ut rem hypostaticam, ita stat quod subsistens, & substantia significat relationem, ut rem hypostaticam. Ad probationem ad hominem, tertio allatam ex auctoritate Auctoris, iam dictum est.

Ex his quoque patet, quid dicendum sit ad rationem Durandi contra propositum: nam tota ratio consistit in hoc: per illud primo persona terminat dependentiam naturae assumptae per quod subsistit. Et ad hoc dicendum est iuxta dicta, quod si subsistit ita pro subsistere essentialiter, falsum assumitur: si autem stat pro subsistere personaliter, verum dicitur: sed arguens in primo sensu loquitur, & probat minorem eius: & ideo nihil contra Auctoris solam doctrinam concludit. Et haec responsio, data est non faciendo difficultatem in verbo dependentiae, quum Arguens dixit, terminat dependentiam naturae assumptae, quod ideo dico: quia dependentia non nisi inter causas, & effectum, ut sic, proprie saluari videtur: terminus autem assumptionis ut sic, nullam causalitatem ad naturam assumptam habet: alioquin tota Trinitas necessario esset terminus assumptionis: quia indiuina est causalitas Trinitatis ad extra. Et hoc magis manifestat, quod persona diuina ratione proprietatis personalis (cuius non est secundum se causare) primo terminat assumptionem: & non ratione naturae, cuius est secundum se causare. Nam & personae diuinae ratione proprietatis personalis conuenit per se primo terminare naturam usque adeo, ut etiam natura diuina interminata quodammodo sit secundum se, & ad proprietatem personalem ultimo terminetur: intelligimus enim hunc Deum quasi interminatum, donec determinemus Patrem aut Filium aut Spiritum sanctum. Ex hoc igitur, quod personalitas diuina ipsam naturam diuinam terminat, ostenditur quod Verbum ratione suae personalitatis, primo terminat naturam assumptam: ut sic una Verbi persona terminet duas naturas, diuinam scilicet, & humanam, sicut subsistit in duabus naturis, diuina scilicet, & humana, quamuis diuersimode. Omnia igitur consonant veritati doctrinae articuli huius, dicentis quod assumere terminatur conuenit primo personae, ita quod naturae non conuenit nisi ratione personae.

ARTICVLVS III.

Verum abstracta personalitate per intellectum, natura posse assumere.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod abstracta personalitate per intellectum, natura non possit assumere. Dicitur enim, quod natura conuenit assumere ratione personae:

ita stat quod subsistens, & substantia significat relationem, ut rem hypostaticam. Ad probationem ad hominem, tertio allatam ex auctoritate Auctoris, iam dictum est.

Ex his quoque patet, quid dicendum sit ad rationem Durandi contra propositum: nam tota ratio consistit in hoc: per illud primo persona terminat dependentiam naturae assumptae per quod subsistit. Et ad hoc dicendum est iuxta dicta, quod si subsistit ita pro subsistere essentialiter, falsum assumitur: si autem stat pro subsistere personaliter, verum dicitur: sed arguens in primo sensu loquitur, & probat minorem eius: & ideo nihil contra Auctoris solam doctrinam concludit. Et haec responsio, data est non faciendo difficultatem in verbo dependentiae, quum Arguens dixit, terminat dependentiam naturae assumptae, quod ideo dico: quia dependentia non nisi inter causas, & effectum, ut sic, proprie saluari videtur: terminus autem assumptionis ut sic, nullam causalitatem ad naturam assumptam habet: alioquin tota Trinitas necessario esset terminus assumptionis: quia indiuina est causalitas Trinitatis ad extra. Et hoc magis manifestat, quod persona diuina ratione proprietatis personalis (cuius non est secundum se causare) primo terminat assumptionem: & non ratione naturae, cuius est secundum se causare. Nam & personae diuinae ratione proprietatis personalis conuenit per se primo terminare naturam usque adeo, ut etiam natura diuina interminata quodammodo sit secundum se, & ad proprietatem personalem ultimo terminetur: intelligimus enim hunc Deum quasi interminatum, donec determinemus Patrem aut Filium aut Spiritum sanctum. Ex hoc igitur, quod personalitas diuina ipsam naturam diuinam terminat, ostenditur quod Verbum ratione suae personalitatis, primo terminat naturam assumptam: ut sic una Verbi persona terminet duas naturas, diuinam scilicet, & humanam, sicut subsistit in duabus naturis, diuina scilicet, & humana, quamuis diuersimode. Omnia igitur consonant veritati doctrinae articuli huius, dicentis quod assumere terminatur conuenit primo personae, ita quod naturae non conuenit nisi ratione personae.

ita stat quod subsistens, & substantia significat relationem, ut rem hypostaticam. Ad probationem ad hominem, tertio allatam ex auctoritate Auctoris, iam dictum est.

Super Quaestione 3. Articulus tertium.

Titulus articuli, quia in corpore articuli declaratur, pertransendus est, eo tamen pacto, ut post declarationem litterae amplius declaratur.

In